

יוסף דעת

תוכן הסוגיות בקצרה

(והמסתעף)

מסכת תענית

בעריכת יוסף בן ארזה

**Dafyomi Advancement Forum
of Kollel Iyun Hadaf**

140-32 69 Ave.

Flushing, N.Y. 11367

Fax: (206) 2020-DAF [323]

Tel: 00 (972 2) 651-5004 (aft.)

email address: daf@dafyomi.co.il

Ask about D.A.F.'s free English study material!

יוצא לאור בהשתתפות מכון עיון הדף

שע"י כולל עיון הדף

ת.ד. 43087

הר נוף, ירושלים

פקס: (02) 591-6024

טלפון: (02) 651-5004 בשעות אחה"צ

דואר אלקטרוני: daf@dafyomi.co.il

המכון מחלק מגוון רב של חומר בעברית ובאנגלית

מסכת תענית; דפים ב – יח

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

ב — מאימתי מזכירין על הגשמים בתפילה; (הכרזת הש"ץ) *
 'גבורות גשמים' ומקור הזכרתן בתפילה * שלשה מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו לשליח; גשמים חיה ותחיית המתים; 'פותח את ידך...' * ניסוך המים בחג — מבלילה; (ניסוך המים — חובת קרבן או חובת היום) * (הזכרת גשמים — שבח וריצוי; השלמתה ב'שומע תפלה' ולאחר ברכת גבורות; ניקוד 'הגשם') * האם ומתי מפסיקים להזכיר גשמים בתפילה * רמז לניסוך המים מהתורה; מתי מנסכים * (ענינים: עבודה שבלב; עמל התבונה בתורה שבעל פה; תפלה ותורה; שלשה מפתחות שלא נמסרו ביד שליח; 'זכותא' ו'מלא'; ענין טומאת יולדת; הנהגה ליושבת על המשבר).

ג — כמה ימים מנסכים את המים בחג * עשר נטיעות ערבה וניסוך המים — הלכה למשה מסיני * מאימתי הזכרת גבורות גשמים — שיטות התנאים; (פירוש רש"י על מסכת תענית) * הזכרת טל ורוחות ועבים בתפילה; טל ורוחות אינם נעצרים * שבועת אליהו לאחאב על עצירת טל ומטר * כשם שאי אפשר לעולם בלא רוחות כך אי אפשר לעולם בלא ישראל * הזכיר גשם או רוח בימות החמה; לא הזכיר גשם או רוח בימות הגשמים; אמר מעביר הרוח ומפריח הטל; (הוספת דברים בתפילה שלא מענין התפילה); (טעה ונזכר לאחר שהמשיך בתפילתו; ספק הזכיר ספק לא הזכיר) * עצירת עבים ורוחות * עבים ורוחות — שניות למטר; רוח, עבים ושמש שלאחר הגשם; ברקים ושמש שבין העבים; שלג ההרים, סוגי המטר השונים — על טיבם ותועלתם.

ד — צורבא מרבנן — כפרצידא, כיון דנבט נבט; צורבא מרבנן דרתח; תלמיד חכם שאינו קשה כברזל * שלשה ששאלו שלא כהוגן, אליעזר שאול ויפתח * 'אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי' * 'ויבוא כגשם לנו'; 'אהיה כטל לישראל'; 'שימני כחותם על לבך...'; 'הן על כפים חקתיך' * זמני שאילת הגשמים והזכרתם — שיטות התנאים * (העמדת מתורגמן לתפילה) * הזכרת גשמים בשמיני עצרת, בשני ימים טובים של גליות * (ענינים: רוגזא דרבנן; צדיק שדעתו מעורבת עם הבריות ושאינן דעתו מעורבת; על מדת הכעס).

ה — הזכרה בשני ימים טובים של גלויות — המשך * עד מתי שואלין את הגשמים * שבע שני הרעב וסיומם — בימי יואל בן פתואל מאמרי ר' יצחק לרב נחמן * אין מסיחין בסעודה * 'בקרבך קדוש'; ירושלים של מעלה וירושלים של מטה * 'ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא'; 'כי שתיים רעות עשה עמי' * כ"ד עבירות * 'יהי כי זקן שמואל'; שני חיי שמואל * אין מלכות נוגעת בחברתה; דחיית גברא מפני גברא * אין מסיחין בסעודה * יעקב אבינו לא מת * כל האומר רחב רחב — מיד נקרי * ברכת רבי יצחק לרב נחמן בהיפרדם * (ענינים: כ"ד דברים המעכבים את התשובה; ענין שינוי השם; יעקב אבינו לא מת; פשט ודרש בתורה ובמציאיות).

ו — יורה ומלקוש — טיבם, מקור שמם, זמניהם * זמני רביעה ראשונה שניה ושלישית; נפקותות בזמני הרביעה — שאילת גשמים, תענית יחידים, נודר 'עד הגשמים', מאימתי כל אדם מותרים בלקט בשכחה ובפאה, זמן ביעור תבן וקש של שביעית * לשון 'רביעה' ושיעורה * קללת 'ועצר' — סימנים; גשם של לילה ושל בוקר; גשם בטבת; גשמים שירדו על מקצת מהמדינה * מאימתי מברכים על הגשמים; מזה מברך; נוסח חתימת הברכה.

ז — גדול יום גשמים... * תלמיד חכם הגון ושאינו הגון; (לימוד תורה לתלמיד שאינו הגון) * תורה לשמה ותורה שלא לשמה * לימוד עם חברותא ולימוד יחידי; קטנים מחדדים את הגדולים * למה נמשלו דברי תורה למים, למשקים; דעה שפלה וכלים פחותים; מעשה ברבי יהושע בן חנניה ובתו של קיסר; הסח הדעת בתורה * שבח יום גשמים; על מה הגשמים נעצרים * עזות פנים; (שינאה ואמירת דברי גנאי כלפי בעל מדות מגונות) * פגיעה — תפילה * תקנת דור מקולקל במעשים — בקשת רחמים ויתרון המעשה * (ענינים: 'יום גשמים'; מירוק הגוף ע"י עסק התורה; שפלות הנצרכת ללומד).

ח — משנה סדורה קודם התלמוד; תלמיד שלמודו קשה עליו * 'אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון' * עניני תפילה ובקשת רחמים; (תפילה — פגיעה) * שני תלמידי חכמים שיושבים בעיר אחת ואין נוחים זה לזה בהלכה * גשמים ובעלי אמנה; כמה גדולים בעלי אמנה; חולדה ובור * כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקים עליו הדין מלמעלה * השמח ביסורים * עצירה, לידה, פקידה — בגשמים ובאשה * 'פלג אלקים מלא מים'; 'אם לשבט אם לארצו אם לחסד ימציאהו' * רעב ודבר שארעו ביחד; בקשת רחמים על שני דברים * קבלת תענית מועילה * גשמים בערבי שבתות; קשה יום גשמים; גדול יום גשמים; שמש בשבת צדקה לעניים * אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין; הנכנס למוד את גרנו — מהו אומר * (הברכה היא התפילה) * יום גשמים כיום קיבוץ גלויות; אפילו גייסות פוסקות בו; אין הגשמים נעצרים אלא בשביל פוסקי צדקה ברבים ואין נותנים.

ט — עשר תעשר — עשר בשביל שתתעשר; 'לא תנסו' 'זבחנוני נא בזאת'; 'עד בלי די' * (מעשר כספים) * 'אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו' * ליכא מידי דכתיבית בכתובי דלא רמיזי באורייתא * רבי יוחנן וינוקא דריש לקיש * מטר בשביל יחיד פרנסה בשביל רבים * שלשה פרנסים טובים ושלש מתנות טובות * מעשים ברב פפא עם שלשה מתלמידי רבא ועם רב שימי בר אשי * (שתיקה בשמיעת דבר שאינו מסכים עליו) * 'ה' עושה חזיזים ומטר גשם יתן להם לאיש עשב בשדה'; רב דניאל בר קטינא וגינתו; 'פורחות'; עבים קלושים שמקודם למטר ושל אחריו * מעשים בעולא שהודמן לבבל; 'כי היכי דמשקריי בבלאי הכי משקריי מיטרייהו' * מהיכן העולם שותה, ממי אוקיננס או ממים עליונים; 'נותן באוצרות תהומות' * (ענינים: הימנעות מקבלת טובה; קבלת אחריות עצמית והודאה בכשלון).

י — ארץ ישראל נבראת תחילה / שותה תחילה / משקה אותה הקב"ה בעצמו / שותה מי גשמים; וכל העולם כולו נברא לבסוף / שותה לבסוף / שותה ע"י שליח / שותה מתמצית * 'חשכת מים' 'חשרת מים' * מים עליונים במאמר הם תלויים ופירותיהם מי גשמים; כל העולם כולו מתמצית גן עדן הוא שותה; שיעור ארץ מצרים, כוש, עולם, גן, עדן, גיהנם * בבל שוכנת על מים רבים * מתי שואלים את הגשמים בארץ ישראל ובגולה; (ארצות שעונת הגשמים שונה מבארץ; ארצות שהגשמים שם גורמים לנזקים) * (עליה לרגל של יושבי הגולה) * תעניות על עצירת גשמים; תעניות יחידים ותעניות ציבור; ימי התענית — שני וחמישי ושני; הפסקת תעניות בימים טובים * איזהו 'יחיד' ואיזהו 'תלמיד'; הרוצה לעשות עצמו יחיד / תלמיד * מי שהיה מתענה על הצרה ועברה * ההולך ממקום שאין מתענים למקום שמתענים, ולהפך * שכח ואכל ושתה * 'אל תרגזו בדרך'; שני ת"ח שמהלכים בדרך ואין ביניהם דברי תורה * פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם; כניסה ויציאה בכי-טוב * ענינים: 'אחד בששים'; עולם גן כוש ומצרים; טובעני ולא יובשני).

יא — המרעיב עצמו בשני רעבון; תשמיש בשני רעבון * הפורש מן הציבור בשעת צערם; ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה' * מי מעיד באדם לעתיד לבוא; שני מלאכים המלואים לאדם; 'א-ל אמונה ואין עול'; הצדקת דינו של האדם וחתימתו עליה * היושב בתענית, האם נקרא 'חוטא' או 'קדוש'; חטא וקדושה המזוכרים בנזיר * לעולם ימוד אדם עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו * בר בי רב היושב בתענית * תענית ציבור בבבל * דיני תענית יחיד; אכילה בלילה; לן בתעניתו; (אמירת 'עננו' בתפילות ערבית ושחרית; מנהגי 'בין המצרים' בליל י"ז בתמוז) * תענית לשעות; תפלת תענית למתענה לשעות * קנקנים של נכרים; (יישון י"ב חדש כלים שבלעו איסור) * במה שימש משה כל שבעת ימי המלואים; (ענין הבגדים והאימרא שמסביבם) * (ענינים: נשיאה בעול עם הזולת * הנאה מן העולם הזה * לא תעשון 'כן' * מהו עיקר העבודה... * גדולה אכילת ישראל * מדות ומוסרים * אין תענית ציבור בבבל).

יב — תענית שעות; כל תענית שלא שקעה עליו חמה * עשרה באב, למשפחת סנאב בן בנימין; (איסור תענית ביום הבאת עצים למערכה; ברית מילה שחלה בתענית ת"ב שנרחית) * תענית שלא קיבלה מבעוד יום; מתי מקבלים התענית וכיצד * תענית יחיד שחלה בימים טובים שבמגילת תענית * אכילה בליל התענית — לאחר גמר סעודה; לאחר שינה ונמנום * האם יש תענית ציבור בבבל; נעילת הסנדל בתענית ציבור * האם לזה אדם תעניתו ופורע * תענית חלום בו ביום ואפילו בשבת; (בזמנו) * עברו אלו ולא נענו — סדר תעניות הגשמים וחומרן * מקור איסור מלאכה בתענית * (בין תשעה באב לשאר תעניות ציבור) * סדר היום בתענית ציבור; (קריאת 'ויחל' בתענית ציבור שחרית; כ"ד ברכות בשחרית).

יג — סדר היום בתענית — המשך * רחיצה בחמין ובצונן — בתעניות ציבור תשעה באב ובאבל; רחיצת פנים ידים ורגלים; טבילת מצוה * עשיית מלאכה בלילה בתעניות * מעשה ומתו בניו של רבי יוסי בן רבי חנינא; מי שתכפוהו אבליו * ניוול בת בוגרת ונערה בימי אבל אביה; כיחול פירכוס תכבוסת וסיכה * (טעם התר שתיית יין לאבל; האם מצוה על האבל להצטער בלבו) * מקום אמירת 'עננו' בתפילה — ליחיד ולשליח צבור * בין תעניות ראשונות לאמצעיות, ובין אמצעיות לאחרונות; כ"ד ברכות שבתעניות ציבור בתעניות ראשונות ואמצעיות * (מנין הברכות בתפילת העמידה).

יד — בין ראשונות לאמצעיות ולאחרונות; הוצאת התיבה לרחוב; מקום אמירת 'עננו' בתפילה — המשך * עוברות ומיניקות בתעניות ראשונות ואמצעיות ואחרונות * במה 'מתריעין' וכמה * על אלו צועקים ולא מתריעין; על אלו מתריעים בשבת * עד מתי גוזרים תעניות; 'אין מטריחין את הצבור יותר מדאי' * שאילת גשמים במקומות הצריכים לגשם בתקופת תמוז; בני נינוה; (הזכרה ושאילת גשמים במערב אירופה וספרד; באמריקה הדרומית) * פתיחת החנויות בתעניות ציבור; מיעוט במשא ומתן בבנין ובנטיעה ובשאילת שלום * נפילת אפים וחגירת שק לאדם חשוב * לא הכל בקריעה ולא הכל בנפילה; לא הכל בקימה ולא הכל בהשתחויה.

טו — לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה — צדיקים לאורה וישרים לשמחה.

פרק שני

סדר תעניות כיצד; הוצאת התיבה לרחובה של עיר, נתינת אפר מקלה, דברי כבושין, פירוט הברכות וסידורן בתפילה * האם אנשי משמר ואנשי בית אב מתענים * ימים הכתובים במגילת תענית — לפנייהם ולאחרייהם * בגדולה מתחילים מן הגדול ובקלקלה מן הקטן * נתינת האפר בראש הנשיא ואב"ד ובראש כל אחד ואחד * (קביעת קדושת האבות בזרע ישראל).

טז — 'לתת להם פאר תחת אפר' * למה יוצאים לרחוב, למה מוציאים את התיבה, למה מתכסים בשקים, למה נותנים אפר מקלה ע"ג תיבה ובראש כל אחד ואחד, למה יוצאים לבית הקברות * למה נקרא 'הר המוריה' * (כתיבת 'ירושלם') * דברי כיבושין מפי הזקן או החכם * 'ויתכסו שקים האדם והבהמה, ויקראו אל אלקים בחזקה, וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם' * אדם שיש בידו עבירה ומתודה ואינו חוזר בה * מיהו היורד לפני התיבה בתעניות; ביתו ריקם ופרקו נאה; 'נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה' * סדר הברכות והתקיעות; עניית 'אמן' בגבולים; נוסח הברכות וענייתן במקדש * (ש"ץ שאינו מרוצה על כל הקהל; ש"ץ המתנאה ושמח בקולו).

יז — 'תפלה' ו'צעקה' באלהו ובשמואל * שתית יין לאנשי משמר ולשאר כהנים — בזמן הבית ובזמן הזה * תספורת וכיבוס לאנשי משמר * מתי מסתפר מלך, כהן גדול וכהן הדיוט * 'מהרה יבנה המקדש'; (חשיבות לימוד הלכות עבודה לכהנים) * הפגת יין על ידי דרך ושינה * עונש שתויי יין ופרועי ראש וחילול עבודה * הימים שלפני וש אחרי הימים הכתובים במגילת תענית; ימים שמראש חדש ניסן ועד לאחר המועד * דברי תורה אין צריכים חיזוק ודברי סופרים צריכים חיזוק.

יח — ימים טובים שבמגילת תענית — לפניהם ולאחריהם; עשרים ושמונה באדר * הימים שלפני ט"ו באדר * יום ניקנור ויום טוריינוס * (ימים שבמגילת תענית — בשנה מעוברת) * תעניות ציבור שנפלו בראשי חדשים בחנוכה ובפורים.

מסכת תענית, דפים יח — לא

תוכן הסוגיות (והמסתעף)

פרק שלישי

יח-יט — מכות שמתריעים עליהם; צמחים ששינו, עצירת גשמים לאילנות, לצמחים, לבורות, עיר שלא ירדו עליה גשמים, דבר, מפולת, מכות מהלכות * (מצות עשה לזעוק ולהריע על כל צרה); (המקרא והמקרה) * התרעה בשבת; (תפילה על החולה בשבת) * רוב גשמים * מעשה בחוני המעגל * היו מתענים וירדו להם גשמים * צמחים שיבשו * איזוהי מכת בצורת ואיזוהי מכת רעב * ('מדינה' במשמעות עיר) * תאריכי התרעה על האילנות, על הבורות ומאגרי המים; אין מים לשתות * אסכרה * התרעה בשנת השביעית * מיום שחרב בית המקדש נעשו גשמים צימוקין * שנה שגשמייה יורדים בזמנם / שלא בזמנם, שנה שגשמייה מרובים / מועטים * מעשה בנקדימון בן גוריון.

כ — מעשה בנקדימון שנקדמה חמה בעבורו; שלשה נקדמה להם חמה בעבורם * 'היתה ירושלם לנדה ביניהם'; 'היתה כאלמנה'; 'נבזים ושפלים'; 'נאמנים פצעי אוהב ונעדרות נשיקות שונא' — קללת אחיה וברכת בלעם * לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארו * מעשה ברבי אליעזר ברבי שמעון שנזדמן לו אדם מכוער ביותר * עיר שכתליה נופלות * הליכה תחת כותל רעוע * הנהגותיו של רב אדא בר אבהו; מהנהגות רב הונא ורב פפא; (קפידא כלפי חוץ וקפידא פנימית); (הרהור בדברי תורה במבואות המטונפות); (שינה בבית המדרש) * מאכל אדם אין מאכילין לבהמה * ('יופי' ו'כיעור' בדברי רז"ל; בסוד ידיעה ובחירה).

כא — מעשה באילפא ורבי יוחנן * מצוה לקיים דברי המת * נחום איש גמזו — הנהגותיו ונסיו * איזוהי מכת דבר שמתריעים עליה * (העדאת שור המועד בריחוק או קירוב נגיחות) * לא מקומו של אדם מכבדו אלא אדם מכבד את מקומו; קדושת הר סיני ואהל מועד * מוטב יבוא מנה בן פרס למנה בן מנה * מעשי חסד המגנים מפני הפורענות * מכה משולחת במין אחד; מגפה שפגעה בחוזרים * מכה שבארץ ישראל; אם גבירה לוקה שפחה לא כל שכן * שגירת שלום ממתבתא דרקיעא לצדיקים; אבא אומנא ומעשיו; אב"י ורבא * (ענינים: קדושת רבי יוחנן מתולדתו; האדם בקניניו הרוחניים ובתכונותיו אינו אלא כגזבר; ענינו האמתי של 'כבוד'; אין קדושה בשום נברא מצד עצמו אלא בבורא יתב').

כב — אבא אומנא; שלום ממתבתא דרקיעא — המשך; (גניבה על מנת להחזיר) * רבי ברוקא ואליהו בשוק של בי לפט; סוהר אחד ושני בדחנים בני העולם הבא * התרעה ותענית על שדפון ירקון ארבה חסיל חיה רעה וחרב — חילוקי דינים * המלך יאשיהו ופרעה נכה; מפני מה נענש יאשיהו * 'כמלא תנור' * מעשה ובלעו זאבים שני תינוקות והקיאום דרך בית הרעי — טומאת הבשר והעצמות * האם רשאי היחיד לסגף עצמו על פורעניות המתרחשות ובאות * על אלו מתריעים בשבת; התרעה על הדבר * תפילה והתרעה על רוב גשמים * 'ונתתי גשמיכם בעתם' * (ענינים: 'הני תרי בדחני'; על מדת השמחה ובדיחות הדעת; הפרישות הרעה והפרישות הטובה).

כג — גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות; גשמים שירדו בימי שמעון בן שטה; גשמים בימי בנין הורדוס * חוני המעגל, תפילתו ונסיו * או חברותא או מיתותא * הנהגות ומעשיהם של חסידים; אבא חלקיה והנן הנחבא, נכדי חוני; רבי יונה אבי רבי מני; רבי יצחק בר אלישיב * (תפילה על הרשעים שישובו מרשעתם) * בין תקיפי ארץ ישראל לחסידי בבל * ('עמי היתה ושלחתי').

כד — השולה דג מן הים בשבת * מעשיהם של חסידים ונסיהם — רבי יוסי דמן יוקרת; אלעזר איש בירתא; אילפי / רבי אילפי; רב יהודה; רבא; רבי חנינא בן דוסא * שינוי מנהגו של עולם * (גדול צער הבריות) * קבלת תענית מבערב, בתענית שגזרו הנשיא * כלה שענייה יפות אין כל גופה צריך בדיקה * תפילת עוברי דרכים; ('שחון') * (שאלה על הגשמים בתפילה בשעת הצורך, בזמנים שלא תקנו חכמים) * (המשכת שפע לעולם על ידי הצדיק).

כה — חסידותו ומעשי-נסים של רבי חנינא בן דוסא ואשתו * (בטחון חושיי ובטחון שכלי; 'מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק') * (לב האדם מתפשט ומשפיע על קניניו) * רבי אלעזר בן פדת, רבי חמא בר חנינא, לוי, רבי אליעזר ורבי עקיבא, שמואל הקטן — מעשים והנהגות * (הזכרת שמו של אדם כשמתפללים עליו בפניו) * שלשה עשר נהרי אפרסמון * לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה * 'צדיק כתמר יפרח כארו בלבנון ישגה' * (מדת רבי אליעזר ומדת רבי עקיבא) * עד מתי יהו הגשמים יורדים והצבור פוסקים מתעניתם * 'תהום אל תהום קורא...'; 'הנצנים נראים בארץ...' * השלמת התענית כשירדו גשמים בתוכה.

כו — אמירת הלל הגדול על נפש שבעה וכרס מלאה * (אמירת הלל הגדול על ירידת הגשמים למחרת היום) * (מעשה בלוי בן סיס).

פרק רביעי

ימים שהכהנים נושאים כפיהם בכל תפילות היום; תעניות מעמדות ויום הכפורים * אלו הן 'מעמדות'; (מנין התפילות במעמדות) * (התענית והקרבן) * סדר קריאת התורה במעמדות * מעמדות בימים שיש בהם הלל, מוסף, וקרבן עצים * זמן עצי כהנים והעם * חמשה דברים שאירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב; 'יום חתונתו' ו'יום שמחת לבו'; (זמן בנין הבית לעתיד) * דיני שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה, וערב תשעה באב * חמשה עשר באב ויום הכפורים — ימים טובים * נשיאת כפים במנחה ובנעילה — בתעניות * (קביעת סעודה קודם תפילת מוסף) * 'הלכה' 'מנהג' 'נהגו' * מנין ששכור אסור בנשיאת כפים; הקש נשיאת כפים לנזיר ולכהן המשרת * (נציגות הציבור על חלקיו ופלגיו).

כז — מה טעם תיקנו מעמדות * חלוקת הכהנים לעשרים וארבעה משמרות; מי תיקן את חלוקת הכהנים למשמרות * נוכחות כהנים לויים וישראלים, וכן כלי שיר — האם מעכבים את הקרבן * ארבעה משמרות שעלו מן הגולה, חלוקתם לכ"ד * אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ; על קריאה ועיסוק בפרשת הקרבנות * תפילות ותעניות אנשי משמר ואנשי מעמד * נשמה יתרה * סדר קריאת התורה לאנשי מעמד וחלוקת העולים; חלוקת פרשה של חמשה פסוקים לשני עולים — דילוג או פסיקה * כל פסוקא דלא פסקיה משה לא פסקינן * (הימים נפעלים כפי ענין התחלת בריאתם).

כח — קריאה בספר ובעל פה במעמדות * זמן עצי כהנים והעם * בני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות; בני סלמאי הנתופתי; 'זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב' * בני פחת מואב ובני עדין — מי היו * מעמד ביום שיש בו מוסף * אמירת הלל בראש חודש — מנהג; (ברכה ו) דילוג בקריאתו; קריאתו ביחיד; ימים שהיחיד גומר בהם את ההלל * (מנהג שנקבע על פי האבות; ברכה על מנהגים) * חמשה דברים שארעו את אבותינו ב"ז בתמוז — מקורות; תאריכי בקיעת העיר בראשונה ובשניה.

כט — חמשה דברים שארעו את אבותינו בתשעה באב — פירוט ומקורות * תאריכי מאורעות במדבר; בכיה של חנם ובכיה של דורות * תאור חורבן הבית הראשון * משנכנס אב, משנכנס אדר * 'לתת לכם אחרית ותקוה'; 'כריח שדה אשר ברכו ה'" * כיבוס וגיהוץ בשבוע שחל בו תשעה באב; כיבוס להניח * מי שאין לו אלא חלוק אחד — כיבוסו במועד * מנהגי אבלות בשבוע שחל בו תשעה באב — לפניו ולאחריו, ובכל החודש; 'זהשתי כל משושה חגה חדשה ושבתה' * תשעה באב / ערב ת"ב שחל להיות בשבת.

ל — שבוע שחל בו — המשך * אכילת בשר ויין בערב תשעה באב; בשר מליח ויין מגיתו; איסורי רחיצה וסיכה; תלמוד תורה בתשעה באב; עשיית מלאכה * חומר איסור אכילה ושתייה בתשעה באב; כל המתאבל על ירושלים וכל שאינו מתאבל * כפיית המטה * לא היו ימים טובים לישראל כיום הכפורים וכת"ו באב; יום טוב של ט"ו באב — טעמים ומקורות * (בכיה ואבלות על החורבן).

לא — ט"ו באב — המשך * (מנהג ישראל — תורה) * תקנת ברכת 'הטוב והמטיב' * המחולות בכרמים * (יום 'תבר מגל') * עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם.